

Iets over responsies

Een responsie is gewoon een vraag-en-antwoordspel in de liturgie. De voorganger zegt iets en de gemeente antwoordt.

Goedemorgen!
GOEDEMORGEN!

Responsies zijn al zo oud als de kerk en ze wortelen in de Joodse liturgie. In de Reformatie verdwenen ze uit de calvinistische kerken (niet uit lutherse of anglicaanse). In de 20e eeuw werden ze herontdekt. Waarom gebruiken we ze?

Ze betrekken de kerkgangers meer actief bij de liturgie. Je moet er een beetje bij opletten. Door samen woorden te zeggen – liefst ook gelijk in ritme en toon – beleven we ook beter dat we één gemeente zijn. Ook kunnen zo contrasten of verschillende standpunten worden uitgedrukt, of ontstaat er een wederzijds gesprek. Responsies geven woorden meer nadruk. En ze kunnen iets uitdrukken van een belijdenis of een bevestiging.

Een speciale plaats hebben responsies in de klassieke wijze van psalmen lezen (of zingen), zoals die in de middeleeuwen in de kloosters is ontwikkeld. Daarbij werd een heel precies patroon ontwikkeld met een solostem en een antwoord van de andere monniken, en met speciale melodieën.

Een paar voorbeelden

(groet van de priester, voor de eucharistie begint:)

De HEER zij met u!
EN MET UW GEEST!

(openingsresponsie uit de Iona-liturgie, ontleend aan die van de Schotse kerk in Govan, die het weer ontleend had aan klassieke monastieke teksten:)

De aarde is van God, [Psalm 24,1]
DE WERELD EN WIE HAAR BEWONEN.

Zie hoe goed het is, en kostbaar, [Psalm 133,1]
ALS MENSEN WERKELIJK SAMENWONEN.

Goedheid en trouw ontmoeten elkaar, [Psalm 85,11]
GERECHTIGHEID EN VREDE GAAN HAND IN HAND.

Al zouden de leerlingen van de Heer ook zwijgen, [Lukas 19,40]
DAN ZULLEN DE STENEN NOG ROEPEN.

HEER, open mijn lippen;
MIJN MOND ZAL ZINGEN VAN UW EER!

[Psalm 51,15]

(of een variant uit Iona:)

God, u roept de dag aan het licht,
u leert de morgen om de aarde te wekken.
GROOT IS UW NAAM, GROOT IS UW LIEFDE.

Voor u zal het vlakke land nog zingen,
de bomen in het veld klappen in de handen.
GROOT IS UW NAAM, GROOT IS UW LIEFDE.

Voor u zullen de heersers der aarde nog buigen,
de armen en vervolgden roepen vol vreugde:
GROOT IS UW NAAM, GROOT IS UW LIEFDE.

Uw liefde en genade zullen altijd duren,
fris als de morgen, zeker als zonsopgang.
GROOT IS UW NAAM, GROOT IS UW LIEFDE.

(of een die ik zelf gemaakt heb:)

God beziet alles wat hij heeft gemaakt –
en zie, het is zéér goed!
GOD ZEGENT DE ZEVENDE DAG
EN HEILIGT DIE.

[Genesis 1,31]

[Genesis 2,2]

Maar de slang is slinkser
dan al wat leeft in het wild.
EN GOD, DE ENE, ROEPT TOT DE MENS:
WAAR BEN JE?

[Genesis 3,1]

[Genesis 3,6]

Wat vraagt de ENE anders van ons
dan recht te doen,
VRIENDSCHAP LIEF TE HEBBEN
EN OOTMOEDIG TE WANDELEN MET GOD?

[Micha 6,8]

Meester, welk gebod is het eerste van alle?
En Jezus zegt:
HEB GOD, DE ENE, LIEF
UIT HEEL JE HART, ZIEL EN VERSTAND,
EN HEB JE NAASTE LIEF ALS JEZELF.

[Markus 12,28-31]

(**schuldbelijdenis** uit de Iona-liturgie, ook via Govan ontleend aan klassieke teksten:)

Voor God, en met Gods mensen,
belijd ik mijn gebrokenheid:
hoe ik mijn eigen leven verwond,
de levens van anderen
en het leven van de wereld.

MOGE GOD JE VERGEVEN,
CHRISTUS JE VERNIEUWEN
EN DE GEEST JE DOEN GROEIEN
IN LIEFDE.

Amen.

VOOR GOD, EN MET GODS MENSEN,
BELIJDEN WIJ ONZE GEBROKENHEID:
HOE WIJ ONS EIGEN LEVEN VERWONDEN,
DE LEVENS VAN ANDEREN
EN HET LEVEN VAN DE WERELD.

Moge God u vergeven,
Christus u vernieuwen
en de Geest u doen groeien
in liefde.

AMEN.

(**toenaderingsgebed** uit het Dienstboek:)

EEUWIGE, onze God,
wij die u nooit hebben gezien, –
ZIE ONS HIER STAAN.

Wij die van u hebben gehoord, –
HOOR GIJ ONS AAN.

Uw Naam is dat gij mensen helpt, –
WEES ONZE HULP,

en dat gij alles hebt gemaakt, –
MAAK ALLES NIEUW,

en dat gij ons bij name kent, –
LEER ONS U KENNEN,

die Bron van leven wordt genoemd, –
DOE ONS WEER LEVEN,

die hebt gezegd: Ik zal er zijn, –
WEES HIER AANWEZIG.

Door Christus onze Heer.
AMEN.

(openingsresponsies voor een speciale tijd in het kerkelijk jaar:)

(voor de zondagen na Kerst, ontleend aan Iona:)

O God, die alle leven tot aanzijn roept,
DE AARDE, DE ZEE EN DE HEMEL ZIJN VAN U.

Uw aanwezigheid is overal rondom ons,
IEDER DEELTJE IS VOL VAN UW ENERGIE.

Uw Geest geeft leven aan wie wonen op de aarde,
MET HAAR ZIEN WIJ UIT NAAR GERECHTIGHEID,
naar verlossing voor de hele schepping,
NAAR VOEDSEL VOOR HONGERIGEN,
naar bevrijding voor gevangenen –
WIJ ZIEN UIT NAAR UW KONINKRIJK VAN VREDE.
AMEN.

(voor de Veertigdagentijd, zelf gemaakt naar een idee van Jan de Jongh:)

Wie woont in de hoede van de EEUWIGE,
OVERNACHT IN DE SCHADUW VAN DE STERKE.

Want hij zal zijn engelen zenden
OM ONS OP HANDEN TE DRAGEN.

'Roept hij mij aan, ik antwoordt hem.
IK ZAL HEM BEHOEDEN EN BEWAREN,'
ZEGT ONZE GOD.
AMEN.

(voor de Veertigdagentijd, aansluitend bij het projectthema 'Zoek de Stilte':)

'O mijn God!' roep ik bij dag
EN GIJ ANTWOORDT NIET,
de nacht door,

MAAR TOT STILTE KOM IK NIET!

[Ps. 22,3 – onberijmd]

Toch zingt de stilte u toe, o HERE,
IN UW VERHEVEN OORD.
Daarom zullen wij ons naar Sion keren,
WAAR GIJ ONS BIDDEN HOORT.
AMEN.

[Ps. 65: 1 – berijmd]

(voor Pinkstermorgen, zelf gemaakt, met een klassiek slot:)

In het gedruis van een storm
KAN GODS STEM DOORKLINKEN.

In het suizen van een zachte koelte
KAN GODS STEM WORDEN GEHOORD.

In vuur en in onweer
KAN GODS GEZICHT DOORSCHIJNEN.

In de tere vlam van een kaars
KAN GODS GEZICHT WORDEN GEZIEN.

Temidden van alle lawaai en vertoon
WETEN WIJ TOCH DAT GOD NABIJ IS.

Temidden van alle vragen en zorgen
WETEN WIJ DAT GODS GEEST ONS LEIDT.

Heer, open mijn lippen;
MIJN MOND ZAL ZINGEN VAN UW EER!

*(de **acclamatie** na de Schriftlezingen, ontleend aan Iona:)*

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

*(responsies bij het **avondmaal**:)*

(de klassieke opening van het tafelgebed:)

De HEER zal bij u zijn.
DE HEER ZAL U BEWAREN.

Verheft uw harten.

WIJ ZIJN MET ONS HART BIJ DE HEER.

Brengen wij dank aan de HEER, onze God.
HIJ IS ONZE DANKBAARHEID WAARDIG.

(de opening van het tafelgebed in Wildervank, van René Süss:)

De HEER zal bij u zijn –
DE HEER ZAL U BEWAREN

Laten wij danken onze God –
HET PAST ONS DE HEER TE DANKEN.

*(een **Psalm** gelezen in responsie:)*

PSALM 150 – *Laudate Dominum*

- 1 Alleluia, looft God in zijn héilig doméin, ☆
lóoft hem
in zijn máchtig gewélf;
- 2 LOOFT HEM OM ZIJN MÓEDIGE DÁDEN, ☆
LOOFT HEM
OM HET VÉLE VÁN ZIJN GRÓOTHEID;
- 3 looft hem met een stóot op een rámshoorn, ☆
lóoft hem
met líer en hárp;
- 4 LOOFT HEM MET PÁUKSLAG EN RÉIDANS, ☆
LÓOFT HEM
MET SNÁREN EN PÁNFLUIT;
- 5 looft hem met klánkrijke címbels, ☆
looft hem
met schállendé cimbálen;
- 6 ALLE LEVENSADEM LÓVE DE ÉNE: ☆
ALLÉLÚIÁ!

*ds. Marien Grashoff
mei 2016*